



Einar Wahlgren 80 år

I svensk entomologi innebar 1800-talet de stora systematikernas tid, främst illustrerad av namnen Gyllenhal, Fallén, Schönherr, Zetterstedt, Boheman, Dahlbom och Thomson. Med den sistnämndes död (1899) sattes punkt för denna period. Händelsevis utgav Einar Wahlgren samma år sitt första entomologiska arbete, om Collembolerna från den svenska polarexpeditionen 1898 (Öfvers. Vet. Ak. Förh.).

Naturligtvis innebar det nya seklets inbrott ingalunda, att de svenska entomologerna vände ryggen åt taxonomisk forskning. Men denna hade förlorat sin universella karaktär. Storsystematiken, sådan den ännu bedrivits av Thomson inom Hymenoptera, hade nått ett åtminstone tillfälligt mål. Vidare tvingade den ständigt växande entomologiska litteraturen till starkare specialisering, på en alltmer krympande systematisk enhet, oftast även i geografisk bemärkelse.

Med det nya århundradet kom intresset i stället att alltmer förskjutas mot rent biologiska frågor. Med de redan kända insektarterna som material började man angripa ekologiska, djurgeografiska, praktisk-entomologiska och småningom även fysiologiska och artbildnings-problem. Denna utveckling skedde förvisso inte utan födslovändor, och man kan utan sidovördnad påstå, att 1900-talets båda första årtionden medförde en avmattning i svensk entomologisk produktion.

Men där fanns undantag: unga forskare, som med sinne för sin vetenskaps utvecklingsmöjligheter bröt nya banor, och som samtidigt, genom samvettsgranna studier av sina specialgruppers art-taxonomi, höll kontakt med det förgångna. En sådan kontaktman och vägröjare har Einar Wahlgren varit.

Elev av Tycho Tullberg i Uppsala, började han som Collembol-specialist och utgav under loppet av 20 år ett stort antal arbeten om denna insektordning, däribland gradualavhandlingen (1909). Men redan dessförinnan (1903)

hade han inlett sin betydande produktion på Siphonaptera, och året därefter på Diptera Nematocera. Redan tidigt kom han också in på Lepidopter-systematiken och har inom denna gjort en rad betydelsefulla utredningar. År 1934 utgav han en revision av de svenska Psylliderna (Ent. Tidskr.) och har även därefter som systematiker främst ägnat sig åt Hemiptera Homoptera, isynnerhet Aphididae. I samband med biologiska frågor har han behandlat även vissa Thysanoptera, Coleoptera och Hymenoptera, och slutligen skrivit en uppsats om Odonata, Neuroptera och Mecoptera. — Av denna korta översikt framgår Einar Wahlgrens ganska enastående mångsidighet som systematiker. Och denna har uppnåtts utan minsta avkall på grundlighet.

Till en vidare läsekrets har han delat med sig av sitt stora vetande såsom medarbetare i »Svensk Insektfauna», där han författat nära hälften av alla utkomna delar, vidare, tillsammans med Frithiof Nordström, i »Svenska Fjärilar» (1935—41), och i all synnerhet med »Svenska Insekter» (1920—22), där han och Albert Tullgren givit oss ett hittills oöverträffat standardverk.

Likväl ligger Einar Wahlgrens största insats ej inom systematikens fält. Han har aldrig nöjt sig med att betrakta insekterna som samlingsföremål, utan alltid velat lägga i vidaste mening biologiska synpunkter på dem. Så kom han redan tidigt in på djurgeografiska spørsmål, främst med utgångspunkt i Macrolepidopteras utbredning, i Värmland (Ark. f. Zool. och Ent. Tidskr., 1908) och på Öland (Fauna o. Fl. 1910; Ark. f. Zool. 1915, 1917), och utgav 1913 (Ent. Tidskr.), på samma grundval, sin bekanta insektgeografiska indelning av Sverige. Nämnas bör också den intressanta redogörelsen för *Eupithecia sinuosaria*'s explosionsartade spridning (Ent. Tidskr. 1922).

Av ännu större betydelse ha de två uppsatser i Ent. Tidskr. varit, där han behandlat den arktiska faunans historia: »Västarktiska element i Skandinavien fjärlfauna» (1919) och »De europeiska polaröarnas insektfauna, dess sammansättning och härkomst» (1920). Att, såsom här skett, utan egna insamlingar i de behandlade trakterna, på grundval av nästan uteslutande litteraturstudier, kunna ge en så riktig uppläggning av problemen och ett så djärvt förslag till deras lösning, är ett vittnesbörd om intuition och skarp-sinne så gott som något. I själva verket är Wahlgren den förste svenske zoolog, som allvarligt hävdade, att ett viktigt element i Skandinavien fauna måste ha genomlevat senaste nedisningen inom halvöns gränser. — Den ovan antydda behandlingen (Ark. f. Zool. 1915, 1917) av det öländska alvarets djurvärld innebar likaledes — trots att materialet var för ofullständigt att tillåta vidsträckta slutsatser — ett pionjärarbete i sitt slag och ger ytterligare stöd åt påståendet, att Einar Wahlgren är grundläggaren av modern svensk entomogeografi.

På senare år har han alltmer ägnat sitt intresse åt gallbildande insekter och kvalster, fr. o. m. 1927 (Ent. Tidskr.) manifesterat i en lång rad »cecidologiska anteckningar». Insamlingar av sådant material har bäst passat hans förminskade kroppsliga rörlighet. Men att den andliga ej är förminskad, därpå ger just dessa publikationer det bästa beviset. Vi, Einar Wahlgrens vänner och beundrare, kan ej ge honom en bättre önskan på högtidsdagen, än att han ännu under många år skall ha kraft att fullfölja det betydelsefulla arbete, som han själv ser som livets glädje och mening.

Carl H. Lindroth.